

Učiteljski Tovariš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj IX. V Ljubljani 1. aprila 1869.

List 7.

Višje škofijsko šolsko nadzorstvo na Kranjskem od 1. 1851. do 1. marca 1869. l.

(Konec.)

Ker pa števila naj bolj jasno govore in resnico dokažejo, podamo častitim bralcem „Tovariša“ kratek razgled tega, kar se je v tem času pri šolstvu na Kranjskem zgodilo.

I. Število šolskih otrok se je povzdignilo od 11.000 do 33.000.

II. Nova šolska poslopja so bila narejena: *)

V šolskem okraji	a. ali na novo postavljena	b. ali predelana	c. ali se še o njih obravnava
1. V Ljubljani.		V dekliški šoli pri nunah	Pri sv. Petru *.
2. V okolici.	Na Igu, v Št. Vidu, na Dobrovi, na Brezovici, v Preski, v Smartnu, pri D. M. v Polji, v Sostrovem, v Šentjakopu pri Savi.	Na Černučah.	V Sori, na Ježici, v Rudniku.
3. V škofje-loškem	Pri deški glavni šoli v Loki, v Poljanah, v Zalilogu, v Žabnici.	V Sorici, v Selcah.	Na Trati*, v Javorji, v Leskovici, v Stari Oslici, pri dekliški glavni šoli v Loki*.

*) Kraji pod čerkami a. in b. imajo svetne učitelje, pod čerko c. pa le tisti, pri katerih stoji zvezdica. Narazen postavljena imena kažejo, da je bilo tam že poprej šolsko poslopje. Kacih 15—20 krajev ni naštetih, ker se poslopja niso kaj prenaresjala, a plača je bila tudi pri poslednjih vravnana.

V šolskem okraji	a. ali na novo postavljena	b. ali predelana	c. ali se še o njih obravnjuje
4. V kranjskem.	V Cerkljah, v Naklem, v Predosljih, Preddvorom.	Pri glavni šoli v Kranji, v Šmartnu, v Podbrezji, v Križah, v Velesovem, v Zalogu, v Smedniku.	V Šenčurji*, v Kovorji, v Mavčičah, v Olševku.
5. V radoliškem.	V Zgornjih Gorjah, v Kranjski Gori, na Bistrici, v Ljubnem, na Bohinjski in Koroški Beli.	V Zaspch, v Beli Peči (Šenfelsu).	Na Dovjem*, v Ratečah*, na Jesenicah, na Dobravi, v Lešah, na Ovsišah.
6. V kamniškem.	V Šebidu poleg Berda in na Berdu.	V Dobu, Vodica, Tunjecah, v Nevljah, Zgornjem in Spodnjem Tuhinu, na Goričici.	V Komendi*, na Homcu, v Radomljah, v Motniku.
7. V moravškem.	V Moravčah, Dolu, v Krašnji, v Blagovici, v Kolorvratu.	V Čemšeniku, v Zagorji.	V Šengothardu, v Hotiču*, na sv. Gori, na Šavi, pri sv. Heleni, na Češnjicah.
8. V šmarijskem.	V št. Vidu, v Žalni, na Kopanji, v št. Jurju, v Višnjigori.	V Šmariji, na Kerki.	V Zagracu, na Polici.
9. V litijskem.	V št. Jurji.	V Ratečah.	VDoleh*, v Šmartnu*, v Svibnem, v Kresnicah, na Prežganji, v Štangi.
10. V trebanškem.	V Trebnem, Zgornjem in Spodnjem Mokronogu, v št. Janžu, v Dolu, pri sv. Lorencu, v Čatežu.	V št. Rupertu, v Doberčah, v Hinah.	V Žužemberku*, pri sv. Križu*, v Dvoru*, pri sv. Trojici, v Ambrusu, v Ajdovici.
11. V kerškem.	V Leskovci, v Kerškem, Škocijanu, pri sv. Križu, v Veliki Dolini, v Čadežu, v Cirklah, pri sv. Marjeti.	Na Bučki.	V št. Jerneji*, v Boštajnu*, v Ternu in v Studencu.
12. V rudolfovem (novomeškem).	V Stopiču, pri sv. Margareti, v Mirni peči, pri Beli Cerkvi, pri sv. Petru, v Prečni.	V Poljanici.	V Toplicah, pri št. Mihelu*.

V šolskem okraji	a. ali na novo postavljena	b. ali predelana	c. ali se še o njih obravnuje
13. V metliškem.	V Podzemlji, v Dragatušu, v Adliščah, v Preloki, na Verhu, na Planini.	V Semeču, v Metliki, v Černomlju.	V Vinicah*.
14. V Kočevskem.	V Srednji vasi, v Starem Logu, v Spodnjem Logu, v Morovcah, v Polomu, v Gotenici, v Koprivniku, v Nemški Loki.	Na glavni soli, v Banja Loki, pri Fari, pri Kostelu, v Osivnici.	V Mozelu.
15. V ribniškem.	V Ribnici, v Sodražici, v Laščah, v Dobropolji, v Ložkem potoku (povsod tudi razširjena), pri sv. Gregorji.	V Dragi, pri sv. Kocijanu.	V Strugah, na Robu, v Turjaku.
16. V verhnjškem.	V Polhovem Gradcu, v Horjulu, v Hotederšici.	Na Verhniki, v Borovnici, v Preserji.	V Roteh, v Rakitni.
17. V idrijškem.	V Žireh, v Črnem Verhu.		V Gadoviču, v Ledinah, v Spodnji Idriji.
18. V cirknjškem.	Cirknica, Begnje, na Ucu, v Grahovem.	V Planini, pri sv. Vidu.	V Starem Tergu*, na Oblokah, v Studenu.
19. V postonjškem.	V Hrenovcah, na Vremu, pri sv. Petru.	V Postojni, v Senožčah, v Razdertem.	V Ternju.
20. V ternovskem.	V Ternovem, v Košani, v Nadanjem Selu, v Suhorji, v Knežaku, v Premu.	V Harijah, v Postenji.	
21. V vipavskem.	V Vipavi, na Podragi, v Gočah, v Budanji, v Planini, na Slapu.		V Vrabcah, v Rzlu, v Podkrajju, v Podveljbu*, v Sturji*.

Iz tega razvidimo, da ni skoraj šole na Kranjskem, ktera bi ne bila v tem času prenarajena ali vredjena. Vstanovljenih je bilo 5 glavnih šol, namreč: pri sv. Jakopu v Ljubljani (čisto iz novega), v Teržiču, v Černomlju, v Kočevji in Vipavi, ktere so postale iz farnih šol. Pri šolah na Igu, v Cerkljah, v Mengšu, v Moravčah, v Šentvidu pri Zatičini, v Čermošnicah, v Metliki, v Semiču, v Srednjivasi, v Ribnici (še dva), v Sodražiči, v Laščah, v Dobropolji, v Loškem Potoku, na Verhniki, v Žireh, v Cirknici, v Starem Tergu pri Ložu, v Ternovem, v Hrenovcah so bili postavljeni podučitelji.

Ko bi se tudi izpeljalo vse, kar je pod čerko e. zaznamovanega (pa je reč še v obravnavi), bi vendar od 283 duhovnij, ktere bi imele po §. 17. in 336. šolske postave že v pretečenem stoletji imeti vravnane šole, bi jih vendar le ostalo 30 takih, kjer bi duhovni imeli za silo šole (kakor jih imajo n. pr. v Terstu in Gorici po 50); sedaj pa podučujejo zgolj duhovni učitelji v 50 šolah, ker tam šola še ni vredjena.

Iz tega, kar smo sedaj navedeli, pa sledi:

1. da je na Kranjskem od l. 1851. res nova doba za šolstvo napočila, ker so bili pravi možje na pravem kraju, ki so to reč v rokah imeli;

2. da cerkvena doba za šolo ni bila tako slaba, kakor nekteri hočejo imeti. Ta doba, ki je sedaj nastopila, bo dosti imela opraviti, da le ohrani to, kar se je bilo dosihmal s pomočjo duhovske in deželске gosposke vpeljalo;

3. da duhovni niso taki neprijatelji ljudske omike, ker v krajih, kjer ljudje nemorejo plačevati učitelja, ali, kjer šole niso vravnane, za „Bog lonaj“ šolo učé, kar drugi ne storé.

Na Kranjskem pa bo šolstvo napredovalo, ako se na podlagi, na ktero je bilo postavljeno, naprej zida in dela. Zložnost med duhovsko in deželско gosposko bo naj lepše podpiralo šolo; ako pa tega ne bo, pa šolstvo gotovo ne bude napredovalo.

Zemljepisje v ljudski šoli.

(Dalje.)

Prebivalci.

J. Rad bi zvedel, koliko ljudi živi na Kranjskem?